

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Johdannossa todetaan osuvasti, että huoltovarmuus on yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden perusta, joka on otettava huomioon kaikessa päätöksenteossa kaikilla hallinnonaloilla, ja että Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut perustavanlaatuisella tavalla. Edelleen todetaan, että kokonaisturvallisuus toimii vain, jos huoltovarmuustoiminnan tavoite yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen jatkuvuuden turvaamisesta poikkeusoloissa ja niihin verrattavissa olevissa häiriötilanteissa täyttyy.

Kun valtioneuvosto näissä oloissa asettaa tavoitteita huoltovarmuudelle, se voi hyödyntää hallitusohjelman luvussa 7.6 tavoitteita: Suomi parantaa omavaraisuutta, nostaa jalostusastetta ja vähentää saastumista parantamalla materiaalien kierrätystä hyötykäyttöön (<https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma#/7/6>).

Samassa hallitusohjelman luvussa asetetaan tavoitteeksi, että hallitus parantaa Suomen omavaraisuutta tehostamalla materiaalien ja ravinteiden kiertoa sekä kehittää kierrätetyille raaka-aineelle toimivat markkinat eri käyttökohteisiin ja lisää kierrätysmateriaalin käyttöosuutta. Hallitus myös kartoittaa ja hyödyntää Suomen valtteja kriittisiin raaka-aineisiin liittyen laatimalla mineraalistrategian, joka vahvistaa omavaraisuutta ja turvaa raaka-aineiden saannin myös yllättävissä markkinahäiriöissä.

Kuten viimeinen virke kertoo, hallitusohjelman luvun 7.6 tavoitteet kytkeytyvät suoraan huoltovarmuuteen. Ne tarjoavat siis erinomaisen arviointipohjan valtioneuvoston luonnokselle päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

-

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Luku 4.5 Jätehuollosta kiertotalouteen

Luonnoksen luvussa 4.5 Jätehuolto todetaan, että mahdollisessa raaka-aineiden vajauksessa jätevirtoja ohjataan näihin tarkoituksiin. Tämä on helpommin sanottu kuin tehty. Jätevirtojen muuttaminen käyttökelpoisiksi raaka-ainevirroiksi on tutkimus- ja kehitystyötä vaativaa toimintaa, jota ei voida lykätä suoritettavaksi kriisitilanteessa, jossa raaka-aineista on jo vajuusta.

Kun hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi siirtyminen kiertotalouteen ja tämän siirtymän tiedetään vaativan tutkimus- ja kehitystyötä, investointeja ja siten huomattavasti aikaa, työtä on tehtävä ennakoivasti. Hyvän linjan tarjoaa hallituksen suunnitelma uudistaa jätelaista kiertotalouslaki.

Jätettä ei pidä tarkastella ylijäämänä, jolle käsittelyksi riittää keräys ja poltto tai kaatopaikkaus. Jätettä pitää tarkastella hallitusohjelman luvun 7.6 mukaisesti materiaalina, joka tarjoaa mahdollisuuden parantaa omavaraisuutta, nostaa jalostusastetta sekä vähentää saastumista parantamalla materiaalien kierrätystä hyötykäyttöön. Näin kiertotalous vähentää riskiä raaka-aineiden vajauksesta myös akuutissa kriisitilanteessa.

Luku 4.6 Kiertotalouteen ennen kriittisen teollisuuden kriisiä

Luonnoksen luvussa 4.6 Kriittinen teollisuus asetetaan tavoitteeksi, että valtio edistää huoltovarmuudelle kriittisen teollisuuden tuotannon, tarvittavan osaamisen ja tuotekehityksen sekä tutkimuksen säilymistä Suomessa. Edelleen tavoitteena on, että vastuuministeriöt ja Huoltovarmuuskeskus yhdessä huoltovarmuusorganisaation kanssa kehittävät kriittisen teollisuuden materiaalista varautumista sekä tukevat yritys- ja toimialakohtaista varautumista sekä jatkuvuudenhallintaa.

Eriyisen tärkeä tavoite on, että kriittisen teollisuuden materiaalista varautumista on valikoidusti kasvatettava ja materiaalsen varautumisen keinovalikoimaa laajennettava. Tällainen keinovalikoiman laajennus on nimenomaan siirtyminen jätehuollosta eli jätteiden keräyksestä ja hävittämisestä kiertotalouteen eli jätemateriaalien mahdollisimman kattavaan kierrätykseen, joka pitää kerran käyttöön otetut materiaalit käytössä ja kierrossa mahdollisimman pitkään. Tämä siirtymä on tehtävä ennen kriisiä, jossa raaka-aineista jo on vajuusta, jotta vajuusta ei koskaan syntyisi.

Luku 4.7 Rakentamisen kiertotalous

Luonnoksen luvussa 4.7 Fyysisen infrastruktuurin rakentaminen ja kunnossapito asetetaan tavoitteeksi, että rakentamiseen liittyvässä varautumisessa otetaan huomioon yhteiskunnan tarvitseman korjauskyvyn käytettävyys ja saatavuus sekä rakennustuotteiden saatavuus erityisesti sotilaallisen konfliktin, poikkeusolojen ja normaaliolojen vakavan häiriötilan aikana.

Kuten johdannossa todetaan, Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut perustavanlaatuisella tavalla, kun näemme rakennetun infrastruktuurin tuhoutuvan sodassa keskellä Eurooppaa. Samaan aikaan Suomessa on esitetty vakava huoli vanhan rakennuskantamme liian reipasotteisesta purkamisesta ja purettujen laitteiden ja rakennustuotteiden päätyemisestä käyttökelvottomina hyödynnettäviksi joko materiaalina tai energiana.

Sotilaallisen konfliktin oloissa käytetyt, mutta edelleen käyttökelpoiset laitteet ja rakennustuotteet löytäisivät todennäköisesti uuden käyttökohteen nopeasti, mutta rauhan aikana jopa ehjänä

purettujen rakennusosien uudelleenkäyttö on haastavaa. Jonkun on sovitettava purkukohteista vapautuvien osien aikataulu rakennettavien kohteiden aikatauluun, maksettava purkuosien työläs irrottaminen ehjänä, siirto uuteen kohteeseen sekä tarvittaessa laadukas välivarastointi, jonka aikana tuote säilyttää ominaisuutensa.

Tämän toimintamallin rakentaminen aiheuttaa kustannuksia, mutta se edistää rauhan aikana kiertotaloutta ja kriisitilanteessa myös huoltovarmuutta, kun ehjänä purettujen laitteiden ja rakennusosien uudelleenkäytölle on luotu valmiit toimintamallit ja tarvittava infrastruktuuri. Valtioneuvoston kannattaa tarkastella huoltovarmuuden tavoitteita uudistettavan rakentamislain kiertotalousperiaatteiden valossa.

Luvut 4.5-4.7

Luonnoksen lukuja 4.5 Jätehuolto, 4.6 Kriittinen teollisuus ja 4.7. Fyysisen infrastruktuurin rakentaminen ja kunnossapito tulisi tarkastella kokonaisuutena kiertotalouden näkökulmasta. Luvun 4.5 otsikoksi sosisikin Jätehuollosta kiertotalouteen.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Virta Ari
Kierrätysteollisuus ry